
För mer demokrati

Studiecirkeln »Mitt val« ger alla väljare möjlighet att bli delaktiga i den svenska demokratin!

Mitt val

Det här är ett studiematerial på lättläst svenska om att rösta.

Det är viktigt att du röstar när det är val och talar om hur du vill att politiken i Sverige och Europa ska vara. Du ska vara med och tala om hur vårt samhälle ska se ut.

© 2014, Studieförbundet Vuxenskolan

Materialet framtaget i Projekt Mitt val – Valet 2014.
Ett projekt i samverkan med FUB och Riks-Klippan
med stöd från Allmänna Arvsfonden och
Ungdomsstyrelsen.

Projektledare: Annie Boström,
Studieförbundet Vuxenskolan Förbundskansliet
Författare: Ulla Bohman,
chef för Lättläst-tjänsten vid Centrum för lättläst.
**Referens för studiematerialet är Verkstadsklubbar
i Stockholm:** Klubb Äpplet och Klubb Liljan
Grafisk form: Pasadena Studio
Illustratör: Anna Sjölin, AnnaPenna

Studiematerialet finns enbart i PDF-version som kan
laddas ner från www.sv.se

Innehåll

Inledning

- Vad är en studiecirkel?
- Det här är Studieförbundet Vuxenskolan
- Material

Träff 1: Mitt val

- Så här kan ni arbeta
- Vad är demokrati?
- Varför ska du rösta?

Träff 2: Val till Europaparlamentet

- Vad är EU och Europaparlamentet?
- Så här röstar du

Träff 3: Val till kommunen

- Vad är en kommun?
- Vad är kommundemokrati?
- Vem får rösta?

Träff 4: Val till landstinget

- Vad är ett landsting?
- Vad är landstingsdemokrati?
- Vem får rösta?

Träff 5: Val till riksdagen

- Vad är riksdagen?
- Vad är regeringen?
- Vem får rösta?

Träff 6: Att vara med och bestämma

- Val i september
- På valdagen
- Olika sätt att påverka

Träff 7: Så här tycker vi

- Att göra min röst hörd
- Vad var bra och vad var dåligt med studiecirkeln?

Vad är en studiecirkel?

I en studiecirkel träffas ni för att lära er något som ni är intresserade av.

Ni träffas flera gånger på en särskild tid och veckodag.

En cirkelledare hjälper er med studierna.

I en studiecirkel lär ni av varandra.

I en studiecirkel lär vi oss tillsammans.

Det här är Studieförbundet Vuxenskolan

Studieförbundet Vuxenskolan ordnar den här studiecirkeln.

Studieförbundet Vuxenskolan kallas för SV.

SV är en förening.

Medlemmar och styrelser i andra föreningar
bestämmer i SV.

SV är inte ett företag som ska tjäna pengar.

SV tillhör inte något parti

eller följer någon särskild tro.

SV ordnar studiecirklar och kultur

för att människor ska kunna lära sig

och utvecklas med sina nya kunskaper.

Det här tror SV på

SV tycker att alla människor är lika mycket värda
och ska ha samma rättigheter.

SV tror att människor själva

tillsammans med andra människor kan ändra sina liv.

SV tror på en värld där alla tänker på

att samhället ska fungera för alla människor

och att det som finns på jorden ska räcka till alla,
nu och i framtiden.

SV tror att vi får mer demokrati

när människor kan bestämma mer om sina liv.

SV arbetar överallt i landet för att kultur och föreningar
ska bli bättre och utvecklas

Material som du kan använda

Här finns tips på var du kan hitta mer information om demokrati och val. Det finns också information om hur det går till att rösta och om vad de olika partierna tycker.

Valmyndigheten

Valmyndigheten har information på lättläst svenska om val och om hur det går till att rösta. Informationen finns på Valmyndighetens webbsida. Adressen är **www.val.se**

Nyhetstidningen 8 Sidor

Tidningen kommer en gång i veckan. Varje vardag kan du läsa lättlästa nyheter på tidningens webbsida. Adressen är **www.8sidor.se**

Du kan prenumerera på 8 Sidor och ni kan läsa den tillsammans i studiecirkeln. Ring telefonnummer 08 799 63 12. Då kommer du till ett företag som heter PressData. Tala om att du vill prenumerera på tidningen 8 Sidor. Vill du skriva till PressData är adressen: PressData, Box 3263, 103 65 Stockholm.

I tidningen 8 Sidor kan du läsa nyheter på lättläst svenska.

Alla Väljare

Alla Väljare är en webbsida på internet.

Webbsidan finns bara de år som det är val.

Nyhetsstidningen 8 Sidor och Centrum för Lättläst gör Alla Väljare.

Alla Väljare berättar på ett enkelt sätt om val, politik och partier.

Adressen är **www.allavaljare.se**

Sök på internet

Partierna har egna webbsidor

och många av partierna har webbinformation på lättläst svenska.

Titta på deras webbsidor högst upp.

Där står det lättläst om de har lättläst information.

Det kan också finnas en symbol som visar att sidan är lättläst.

Regeringen och riksdagen och en del kommuner har också lättläst information på sina webbsidor.

Lättläst

Så här ser symbolen ut för information på lättläst svenska.

Er lokaltidning

Lokaltidningen skriver mycket om politik, både om det som händer lokalt i kommunen och det som händer i riksdag och regering. Läs lokaltidningen när du är med i studiecirkeln.

Lättlästa böcker

Läs om vilka lättlästa böcker som finns på **www.lattlast.se** under LL-förlaget.

Många bibliotek har lättlästa böcker. Du kan få hjälp på biblioteket att hitta information som du är intresserad av.

Lättläst information

Staten och många myndigheter, kommuner och landsting har information på lättläst svenska. Titta på deras webbsidor högst upp. Där står det Lättläst om de har lättläst information.

Fråga på biblioteket efter böcker på lättläst svenska om demokrati, val och att påverka.

För mer demokrati

1

Mitt val

Studiecirkeln »Mitt val« ger alla väljare möjlighet att bli delaktiga i den svenska demokratin!

Träff 1: Mitt val

Välkommen till studiecirkeln Mitt val!
Denna studiecirkel handlar om
att rösta och om de olika val
som du får rösta i.

I studiecirkeln träffas ni
för att lära av varandra,
och för att lära er tillsammans
på vilket sätt ni kan vara med och bestämma
hur vårt samhälle ska vara i framtiden.

Vi lär oss tillsammans i studiecirkeln.

Så här kan ni arbeta

Det här studiematerialet föreslår sju träffar.

Träff 1 handlar om demokrati.

Träff 2, träff 3, träff 4 och träff 5 handlar om de olika valen som du får rösta i.

Träff 6 handlar om olika sätt att säga vad du tycker och hur du kan vara med att bestämma.

Vid den sista träffen, träff 7, pratar ni tillsammans om vad du har lärt dig och hur du tycker att studiecirkel har varit.

Första gången är det bra om ni i gruppen lär känna varandra.

Då är det enklare att dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter.

Berätta vad du heter och varför du vill veta mer om att rösta och om politik.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Har du röstat förut?
- När var det?
- Kommer du ihåg hur det gick till?
- Tycker du att något var svårt med att rösta?

Det här kan ni göra tillsammans

- Bestäm tillsammans hur ni ska arbeta i studiecirkeln, när ni ska träffas och var ni ska träffas nästa gång.

Vad är en demokrati?

Sverige är en demokrati.
Demokrati är ett grekiskt ord
som betyder att folket bestämmer.
Vi som bor i Sverige
får vara med och välja
vilka som ska bestämma i vårt land.
Vi får rösta på det parti och de politiker
som vi tycker har den klokaste politiken.
Vi väljer representanter, politiker,
som sedan får bestämma.
Det kallas för representativ demokrati.

Den politiker och det förslag som har fått
flest röster vinner valet.
Det kallas att majoriteten vinner.
Men, det är viktigt
att det i ett demokratiskt land
finns många regler som skyddar och hjälper
den som inte vinner.
De små eller svaga grupperna i samhället
måste också kunna vara med och bestämma.
Och det som majoriteten bestämmer
får inte kränka minoriteten,
den grupp som inte vinner i valet.

Vi bestämmer tillsammans
i studiecirkeln.
Det är också demokrati.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Får du vara med och bestämma över ditt liv?
- Tycker du att någon annan bestämmer över dig?

Det finns ett enkelt sätt att undersöka om ett land är en demokrati eller inte. När medborgarna får välja fritt vilka politiker som de vill ska styra landet, då är det en demokrati.

Sverige har varit en demokrati i snart 100 år. Men, alla vuxna fick inte rätt att rösta förrän för ungefär 25 år sedan. I början var det bara vuxna män som hade rösträtt. Sedan fick kvinnorna rösträtt år 1921. År 1989 fick också personer med utvecklingsstörning rätt att rösta. Innan år 1989 var personer med utvecklingsstörning omyndiga. Det betyder att de inte hade rätt att besluta om sina egna liv och inte heller rösta i val.

I Sverige har vi nu allmän och lika rösträtt. Det betyder att alla vuxna får rösta och att varje röst är lika mycket värd.

Diskutera tillsammans

Det här är en fråga som ni kan prata om:

- Tycker du att varje röst alltid är lika mycket värd?

Det är flera olika val

I Sverige röstar vi i fyra olika val:

- Val till Europaparlamentet
- Val till kommunen
- Val till landstinget
- Val till riksdagen

Valet till Europaparlamentet är vart femte år i månaden maj eller i månaden juni.

Vi väljer då ungefär 20 personer från Sverige som ska arbeta i Europaparlamentet.

Nästa träff handlar om val till Europaparlamentet.

I september vart fjärde år väljer vi de partier och personer som ska bestämma i kommunen, i landstinget och i Sveriges riksdag.

Träff 3, träff 4 och träff 5 handlar om de valen.

Vem får rösta?

Du måste fylla 18 år senast på valdagen för att få rösta i valen.

Du måste också vara svensk medborgare för att få rösta till riksdagen.

Om du inte är svensk medborgare kan du få rösta i valet till Europaparlamentet och i valet till kommunen och i valet till landstinget.

Vid senare träffar kommer ni att prata om vad som gäller för varje val.

Varför ska du rösta?

Det är viktigt att så många människor som möjligt röstar när det är val

för att en demokrati ska fungera.

Om många människor struntar i att rösta är det inte lika många som är med och bestämmer.

Det gör att demokratin fungerar sämre

och att de beslut som riksdagen fattar eller de beslut som Europaparlamentet fattar kanske inte är vad folket egentligen tycker.

I ett land med bra demokrati ska de allra flesta människor rösta.

Och de ska rösta för att de själva vill utan att bli tvingade.

Då känner du och jag att vi får vara med och bestämma hur Sverige och Europa ska vara i framtiden.

Det finns de som låter bli att rösta.

Kanske för att de inte är intresserade av politik eller för att de är missnöjda med politikerna.

Många har också svårt att förstå vad politikerna pratar om och vad de olika partierna tycker i olika frågor.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Varför tycker du att det är viktigt eller inte viktigt att rösta?
- Varför röstar inte alla som får rösta?

Vad kan du rösta på?

Valen är hemliga i Sverige.

Det betyder att ingen annan än du själv ska veta vilket parti eller person du röstar på, om du inte vill berätta det.

Hemliga val är viktiga för att en demokrati ska fungera.

Det är en mänsklig rättighet att få tycka som man vill och att få välja fritt.

I länder där det inte är demokrati måste du kanske visa vem du röstar på.

Och om du inte röstar på det parti som de som styr tycker att du ska rösta på så kanske du blir straffad.

I Sverige kan du rösta på ett parti.

Om du vill, kan du också rösta på en person.

Det kallas för att personrösta.

Valen är hemliga i Sverige.

Därför ska du rösta bakom en skärm.

Partier

Det finns många olika partier
att rösta på.

Det kan vara olika partier
till de olika valen.

I kommunerna och landstingen
kan det också finnas andra lokala partier.

Vem som helst kan starta ett politiskt parti.

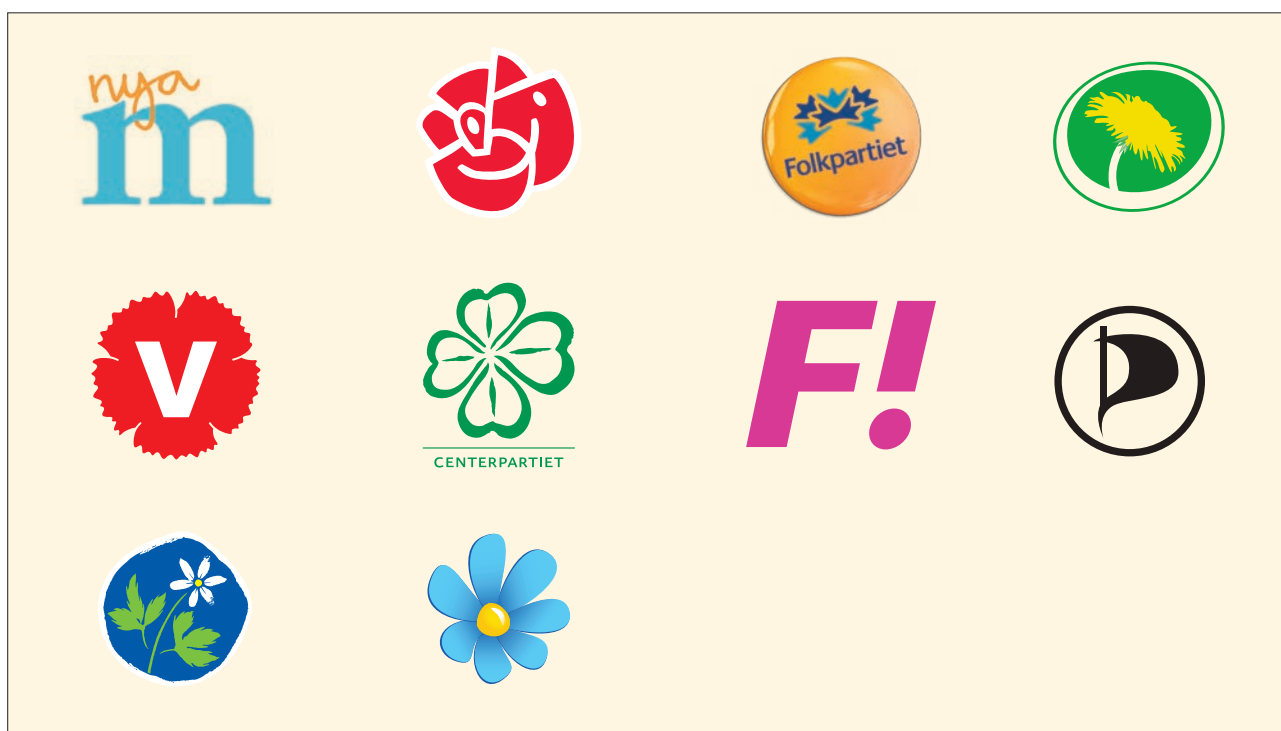
Det är som att starta en förening.

Partiet väljer en styrelse

och bestämmer regler för sitt parti.

Partiet måste också bestämma ett namn.

Namnet får inte vara för likt namnet
som ett annat parti har.

Varje parti har en egen symbol.

Känner du igen de olika partiernas symboler på bilden?

Har du sett andra partisymboler?

Många lokala partier startar för att det är en särskild fråga som är viktig i just den kommunen. Ett sådant parti kanske får namnet Rädda storskogen-partiet, eller Stoppa trafiken-partiet.

Alla partier vill synas när det snart är val. Då sätter de upp affischer, annonserar i tidningar, delar ut information på gatorna, och håller tal. Många partier bygger också valstugor. Valstugorna är små hus där politikerna kan träffa väljarna och svara på deras frågor.

Många politiker besöker också arbetsplatser för att prata med människor.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vilka frågor är viktiga i ditt liv?
- Pratar politikerna om de frågorna?

Vem kan bli politiker?

Alla kan bli politiker i Sverige.

Du kan också bli politiker.

De som är med i Europaparlamentet,
i riksdagen, i kommunen och i landstinget
är vanliga människor

och de flesta hade vanliga jobb eller studerade
innan de blev politiker.

Många i riksdagen är lediga från sina vanliga jobb
för att vara med i riksdagen.

Många av de personer som är med i kommunfullmäktige
gör det på sin fritid.

Alla som är politiker
är med i ett politiskt parti.

Om du vill bli politiker
ska du gå med i ett politiskt parti.

Kommunfullmäktige i Nyköping har möte.

Det här kan ni göra tillsammans

- Ta reda på vilka partier som finns i vår riksdag idag.
- Ta reda på vilka svenska partier som finns i Europaparlamentet idag.
- Prata om vad du skulle göra om du var statsminister en dag.
- Skriv frågor om politik som ni vill ha svar på.

Uppgift till nästa träff

- Leta bilder på partiledare i tidningar. Klipp ut och ta med till nästa träff.
- Lyssna på radio, titta på tv eller läs tidningar. Vilka EU-frågor pratar media om? Ta med exempel till nästa gång.

För mer demokrati

2

Val till Europaparlamentet

Studiecirkeln »Mitt val« ger alla väljare möjlighet att bli delaktiga i den svenska demokratin!

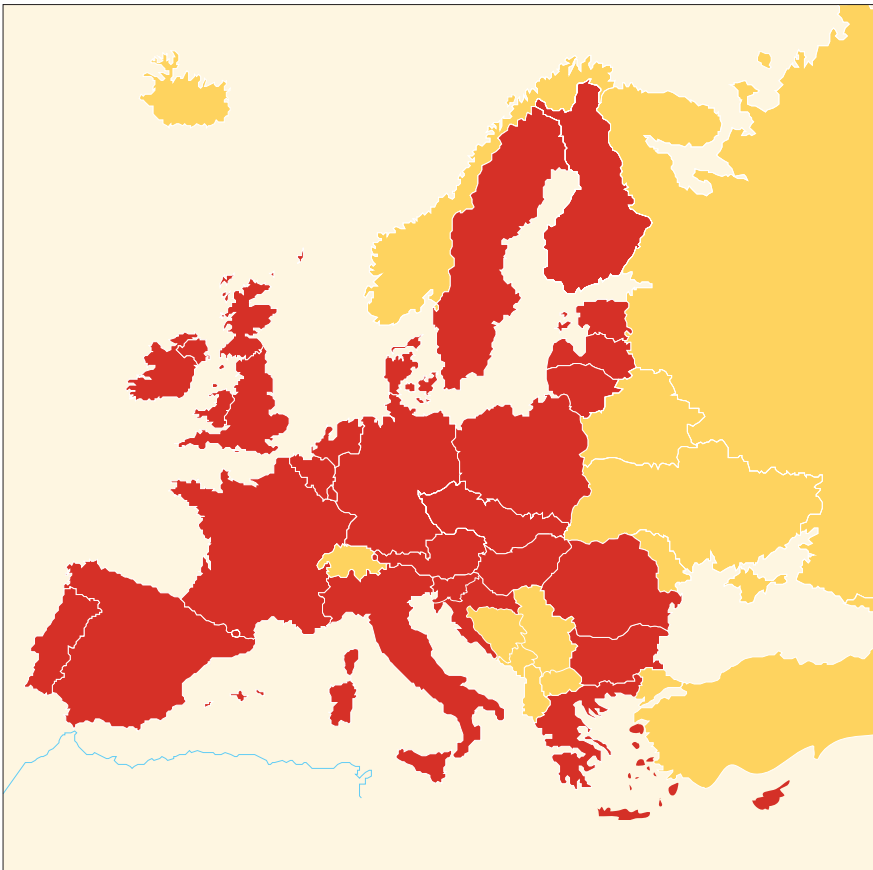

Träff 2: Val till Europaparlamentet

Denna träff ska ni lära er mer om EU och Europaparlamentet. Ni ska också lära er om hur det går till att rösta.

Uppgift från förra träffen

- Har du hittat bilder på partiledare i tidningar?
Visa vilka bilder du har hittat.
Känner alla igen partiledaren?
Vet alla vilket parti han eller hon kommer från?
Vad vet du om det partiet?

28 länder är medlemmar i EU år 2014.
De länderna är röda på kartan.

Vad är EU?

Den Europeiska Unionen kallas ofta bara EU.

EU bildades år 1993.

Innan EU fanns EG, Europeiska gemenskapen och bara några få länder

var med i EG.

EG bildades för att samarbeta för fred.

28 länder i Europa är med i EU idag.

Sverige är ett av medlemsländerna.

Vi blev medlem i EU år 1995.

I EU samarbetar länderna om miljöfrågor, om jordbrukspolitik och om handel mellan länder.

Människor och företag kan flytta

till ett annat land inom EU

utan särskilt tillstånd.

Det kallas fri rörlighet.

EU kan också skicka militärer

till länder som är i kris.

En del av länderna i EU

har samma pengar, euro.

Vi i Sverige har valt

att ha kvar svenska kronor.

EU:s symbol är en blå flagga med tolv stjärnor i ring.

Vem bestämmer i EU?

EU har ett parlament och en kommission.
Vi kan kalla EU-kommissionen för EUs regering.
Europaparlamentet är som EUs riksdag.
EU har också en president
och en utrikesminister.

EU-kommissionen

I kommissionen finns en person
från varje land som är medlem i EU.
Sveriges regering bestämmer
vem som ska vara med i kommissionen
från vårt land.
Den personen kallas kommissionär.
Ordförande i kommissionen
kallas för EUs president.

Varje kommissionär har ansvar
för ett område.
Det kan vara till exempel energi, handel,
hälsa, miljö eller jordbruk.

EU-kommissionens arbete är
att ta fram förslag till nya lagar för EU.
Den ska också hålla koll på
EUs pengar.

EU-parlamentet

Medborgare i EU-länderna väljer de politiker som ska vara med i Europaparlamentet.

Europaparlamentet beslutar om lagar och frågor för alla EU-länderna.

Europaparlamentet måste också godkänna de länder som vill bli nya medlemmar i EU.

I parlamentet samarbetar politiker från olika länder som tycker ungefär samma saker.

De arbetar i olika partigrupper.

Socialdemokrater från Sverige samarbetar med de andra socialdemokraterna.

Folkpartiet och Centerpartiet är med i gruppen för liberaler och demokrater.

Miljöpartiet är med i den gröna gruppen och så vidare.

Europaparlamentet har stor makt.

Parlamentet kan stoppa förslag om lagar och nya regler från EU-kommissionen.

Parlamentet ska också kontrollera EU-kommissionens arbete.

Om parlamentet tycker att kommissionen har gjort fel, kan parlamentet tvinga kommissionen att sluta.

Politiker i Europaparlamentet röstar.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vilka frågor tycker du är viktiga för EU?
- Vilka EU-frågor skriver tidningarna mest om?
- Hur påverkar EUs beslut dig och din kommun?

Vad kan du rösta på?

Vart femte år är det val till Europaparlamentet. Valet brukar vara i slutet av månaden maj eller i början av månaden juni. Medborgarna i de olika länderna i EU, väljer då personer som ska vara med i Europaparlamentet.

751 personer ska sitta i Europaparlamentet. Sverige får välja ungefär 20 personer.

Vem får rösta i valet till Europaparlamentet?

För att få rösta i valet till Europaparlamentet ska du vara svensk medborgare.

Du ska ha fyllt 18 år.

Om du inte är svensk medborgare kan du också få rösta.

Då måste du anmäla till länsstyrelsen att du vill rösta.

Du måste anmäla detta minst en månad före valdagen.

Det här kan ni göra tillsammans

- Ta reda på vilka partier som finns i vår riksdag idag.
- Ta reda på vilka som sitter i Europaparlamentet idag från Sverige.
- Vilka partier kommer de ifrån?
- Kommer någon EU-parlamentariker från din stad?

Så här röstar du

Du kan rösta på olika sätt:

- Rösta i vallokal
- Rösta innan valet
- Rösta med bud

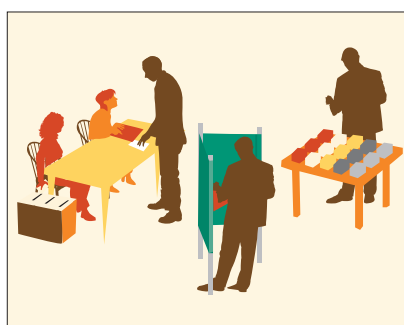
För att rösta,
måste du ha ett röstkort.
Röstkortet kommer med posten
ungefär tre veckor före valet.

På ditt röstkort
står det var du ska rösta på valdagen.
Där står vallokalens namn, adress och öppettid.
Vallokal kallas platsen där du ska rösta.
Det är ofta en skola som är vallokal.

När du röstar
måste du kunna visa att du är du.
Du måste ta med dig en id-handling
som körkort, pass eller legitimation.
Om du inte har en id-handling
kan en annan person säga att du är du.
Men då måste den personen
visa en id-handling.

Röstkort.

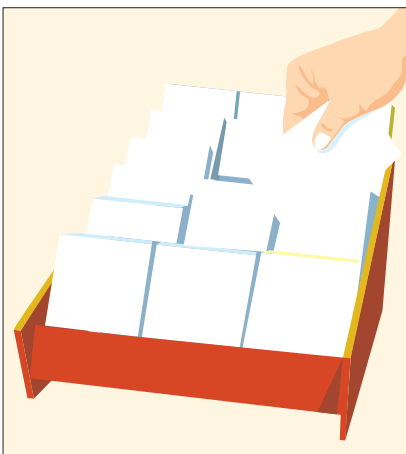
Vallokal.

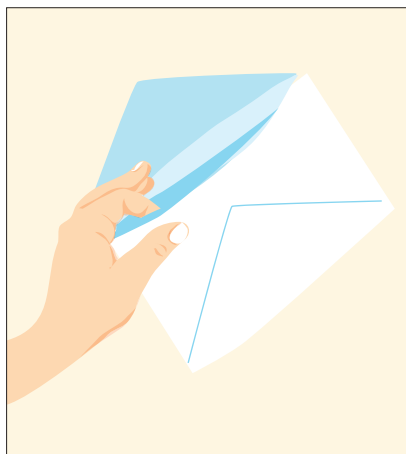
Id-kort.

Så här ska du göra i vallokalen:

1. Välj valsedel.
2. Ta ett kuvert.
3. Gå bakom en skärm.
4. Sätt ett kryss för en person på valsedeln om du vill personrösta.
5. Lägg valsedeln i ett kuvert och stäng valkuvertet.
6. Ge ditt kuvert och din id-handling till röstmottagaren.
7. Röstmottagaren kontrollerar att du är du, skriver ned att du röstat och lägger ned kuvertet i valurnan, lådan för valkuvert.

1 Välj valsedel.

2 Ta ett kuvert.

3 Gå bakom en skärm.

4 Sätt ett kryss om du vill personrösta.

5 Lägg valsedel i kuvert.

6 Ge kuvert och id-handling.

Valmyndigheten

Valmyndigheten ansvarar för valen i Sverige.

Det finns information på lättläst svenska på Valmyndighetens webbplats.

Adressen är **www.val.se**

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vilka frågor tycker partierna i Sverige är viktiga i EU-valet?

Det här kan ni göra tillsammans

- Läs Valmyndighetens broschyr på lättläst svenska
- Vilka frågor har ni om valet till Europaparlamentet?
- Hur kan ni få svar på era frågor?
- Titta tillsammans på partiernas webbsidor på lättläst svenska.
- Prata om vad du skulle göra om du fick bestämma i EU.
- Prova på att rösta!

Om det är valår:

- Skriv en fråga till Alla Väljare

Uppgift till nästa träff

- Vilka EU-frågor skriver tidningarna om?
- Vilka EU-frågor pratar nyheterna på radio och tv om?

Om det är valår:

- Rösta i valet till Europaparlamentet!

För mer demokrati

3

Val till kommunen

Studiecirkeln »Mitt val« ger alla väljare möjlighet att bli delaktiga i den svenska demokratin!

Träff 3: Val till kommunen

Denna träff ska ni lära er mer om de olika valen i Sverige. Ni ska prata om vad en kommun är och vad kommunen gör.

Uppgift från förra träffen

- Vilka EU-frågor skriver tidningarna om?
- Vilka EU-frågor pratar nyheterna på radio och tv om?
Berätta för de andra i gruppen.

Om det är valår:

- Röstade du i valet till Europaparlamentet?
- Var det svårt att bestämma vad du skulle rösta på?
- Var det svårt att rösta?
Berätta för de andra i gruppen.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Hur påverkar EU-frågorna din kommun?
- Hur påverkar frågorna ditt liv?

Om det är valår:

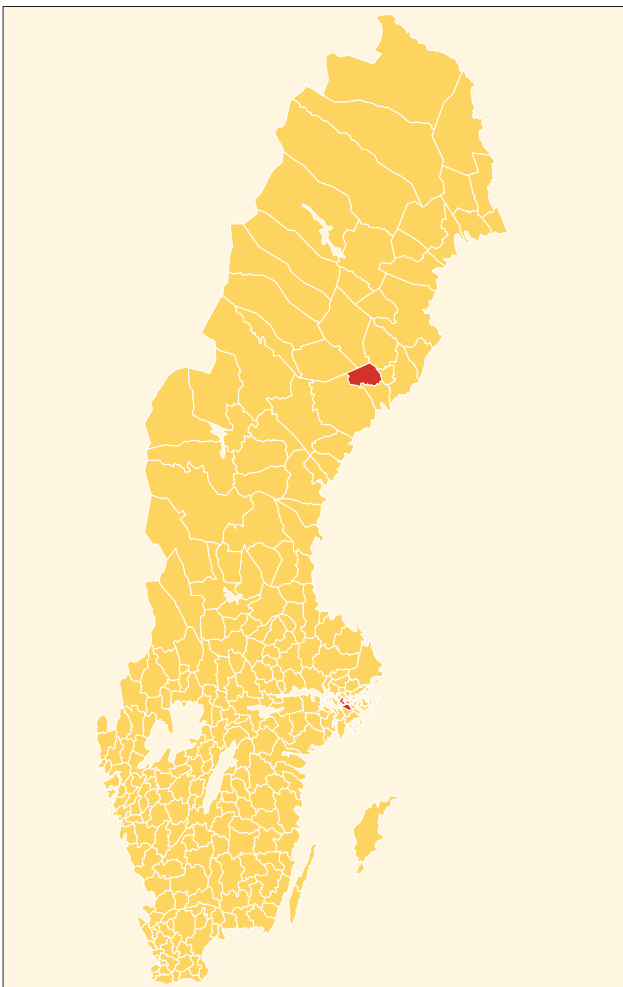
- Hur gick valet till Europaparlamentet?
- Vilka partier är störst?

Vad är en kommun?

Alla som bor i Sverige
bor i en kommun.

Det finns 290 kommuner i Sverige.
Alla platser, skogar, sjöar och mark
ligger i en kommun.

Den största kommunen är Stockholm.
Där bor nästan en miljon människor.
Den minsta kommunen
är Bjurholm i norra Sverige.
Där bor mindre än 2 500 människor.

I Sverige finns 290 kommuner.
Det bor flest människor i Stockholm och minst i Bjurholm.
Men till ytan är Bjurholm mer än sju gånger större än Stockholm.

Det spelar ingen roll
om kommunen är stor eller liten.
Alla kommuner fungerar på samma sätt.

Din kommun har ansvar för skolor,
förskolor, vård och stöd till äldre
och till personer med funktionsnedsättning.
Kommunen bestämmer om sopor, vatten,
om var hus får byggas och om miljövård.
Kommunen bestämmer också om kultur och fritid
där du bor.

Vad en kommun ska göra och får göra
står i olika lagar,
till exempel kommunallagen och socialtjänstlagen.
Riksdagen bestämmer lagarna
som kommunerna ska följa.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Hur stor är din kommun?
- Var börjar och slutar din kommun?
- Hur många bor i din kommun?

Kommundemokrati

Sverige är ett stort land
och olika delar av landet ser olika ut.
Det är bra om människor
som bor på en plats också får bestämma
hur saker ska skötas där.

Därför väljer de som bor i en kommun
politiker till kommunfullmäktige,
kommunens riksdag.
Kommunfullmäktige väljer sedan
en kommunstyrelse
som leder kommunens arbete.
Kommunstyrelsen är kommunens regering.

Den som är ordförande i kommunstyrelsen
kallas för kommunalråd.
Den personen kommer oftast från det största partiet
och är kanske partiets ledare i kommunen.

Alla som bor i en kommun
betalar skatt, kommunalskatt.
Skatten betalar för
det som kommunen gör.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vem bestämmer i din kommun?
- Vilka partier finns i din kommun?
- Vilket parti är störst?
- Vad heter kommunalrådet?

Vem får rösta i valet till kommunfullmäktige?

Du får rösta till kommunfullmäktige om du är 18 år, folkbokförd i kommunen, är svensk medborgare eller om du är medborgare i ett annat EU-land, i Island eller Norge.

Om du är medborgare i ett annat land ska du ha varit folkbokförd i Sverige i minst tre år före valdagen för att få rösta.

Valmyndigheten har mer information om vem som får rösta.

Vad tycker folket?

Det är viktigt att politiker i kommunen vet vad folket tycker.

Då kan de fatta bra beslut.

Det är också viktigt att folket vet vad politikerna och deras partier tycker för att kunna välja vilka som ska få fatta besluten i kommunen.

På din kommuns webbplats finns information om hur du kan vara med och påverka beslut.

Där finns information om när kommunen har olika möten som du kan vara med på.

Där finns också namn och adress till alla som sitter i kommunfullmäktige och i kommunstyrelsen.

Du kan säga till politikerna i ett brev eller en e-post vad du tycker behöver bli bättre i kommunen. Du kan be att få träffa politiker eller ringa till dem.

På kommunens webb ska också finnas information om hur du lämnar ett medborgarförslag. Medborgarförslag är ett förslag om något du vill förändra i kommunens verksamhet.

Det är viktigt att du säger vad du tycker.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vad är de viktigaste frågorna för de olika partierna i er kommun?
  - Vad tycker de olika partierna?
  - Finns det något lokalt parti? Varför finns det partiet bara i er kommun?
  - Vilka frågor är viktigast för dig som kommunen bestämmer om?
-

Det här kan ni göra tillsammans

- Hitta information på lättläst svenska från din kommun.
- Om du bestämde i din kommun, vad skulle du göra då?
- Skriv frågor till kommunens politiker.
- Prova på att debattera!

Om det är valår:

- Skriv en fråga till Alla Väljare.
  - Prova på att rösta!
-

Uppgift till nästa träff

- Lyssna på lokalradio, titta på lokal-tv och läs lokaltidningen. Finns det någon intervju med en kommunpolitiker? Vad pratar kommunpolitikern om?

För mer demokrati

4

Val till landstinget

Studiecirkeln »Mitt val« ger alla väljare möjlighet att bli delaktiga i den svenska demokratin!

Träff 4: Val till landstinget

Denna träff ska ni lära er mer om de olika valen i Sverige. Ni ska prata om vad ett landsting är och vad landstinget gör.

Uppgift från förra träffen

- Har du lyssnat på lokalradio, tittat på lokal-tv eller läst lokaltidningar?
- Har någon kommunpolitiker blivit intervjuad? Vad pratade kommunpolitikern om?
- Är det en fråga som är viktig för dig? Berätta för de andra i gruppen.

Vad är ett landsting?

Det finns 20 landsting och regioner i Sverige. I Västra Götalands län och i Skåne län har flera landsting valt att samarbeta. Dessa två kallas därför regioner. Regeringen bestämmer hur Sverige ska vara delat i landsting eller region.

Alla som bor i landstinget betalar skatt, landstingsskatt. Regeringen ger också pengar till landstingen. Tillsammans betalar dessa pengar för det som landstinget gör.

Landstingets viktigaste uppgift är att sköta vården, både hälsovård, sjukvård och tandvård. Landstinget ansvarar också för den lokala trafiken med buss, tåg, spårvagn och tunnelbana. Landstingen kan också ge stöd till företag, och arbeta med turism och kultur.

Landstinget bestämmer om sjukvården där du bor.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Hur många bor i ditt landsting?
- Var börjar och slutar ditt landsting?
- Vilka kommuner ligger i ditt landsting?

Demokrati i landstinget

På samma sätt som det är viktigt att de som bor i en kommun får bestämma om den kommunen, ska folket som bor i ett landsting få bestämma om det landstinget.

Landstingsfullmäktige är landstingets riksdag. Det är landstingsfullmäktige som bestämmer i ett landsting. I regionerna kallas de för Regionfullmäktige.

De som bor i landstinget väljer de som ska vara med i fullmäktige. Det är val vart fjärde år. Valet är samma dag som vi väljer till kommun och till riksdag.

Landstingsfullmäktige bestämmer hur landstinget ska använda pengarna. De bestämmer till exempel om det behövs ett nytt sjukhus, eller hur mycket en bussbiljett ska kosta.

Landstingsfullmäktige väljer en styrelse som leder landstingets arbete. Styrelsen är landstingets regering. I styrelsen finns det parti eller de partier som fått flest röster i valet.

Vem får rösta i val till landstingsfullmäktige?

Du får rösta till landstingsfullmäktige om du är 18 år, folkbokförd i landstinget, är svensk medborgare, medborgare i ett annat EU-land, Island eller Norge.

Om du är medborgare i ett annat land ska du ha varit folkbokförd i Sverige i minst tre år före valdagen för att få rösta.

Valmyndigheten har mer information om vem som får rösta.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vilket eller vilka partier bestämmer i ditt landsting?
- Vad tycker de olika partierna?
- Vilka landstingsfrågor är viktiga för dig?
- Hur kan du påverka?

Det här kan ni göra tillsammans

- Om du bestämde i ditt landsting, vad skulle du göra då?
- Skriv frågor till landstingets politiker.
- Prova på att debattera!

Om det är valår:

- Skriv en fråga till Alla Väljare.
  - Prova på att rösta!
-

Uppgift till nästa träff

- Lyssna på radio, titta på tv och läs tidningen.
Är någon landstingspolitiker intervjuad?
Vad pratade politikern om?

För mer demokrati

5

Val till riksdagen

Studiecirkeln »Mitt val« ger alla väljare möjlighet att bli delaktiga i den svenska demokratin!

Träff 5: Val till riksdagen

Denna träff ska ni lära er mer om de olika valen i Sverige. Ni ska prata om vad riksdagen är och vad riksdagen gör.

Uppgift från förra träffen

- Har du lyssnat på radio, tittat på tv eller läst tidningar?
  - Har någon landstingspolitiker blivit intervjuad?
  - Vad pratade politikern om?
  - Är det en fråga som är viktig för dig?
  - Är den frågan viktig för hela landet, för EU eller bara för ditt landsting?
- Berätta för de andra i gruppen.

Vad är riksdagen?

Riksdagen bestämmer om lagar, skatter och om hur staten ska använda pengarna som folket betalar i skatt. Riksdagen ska också kontrollera att regeringen och alla myndigheter gör sitt jobb bra. Talmannen leder arbetet i riksdagen och är riksdagens ordförande. Riksdagen har mest makt i Sverige. Det riksdagen beslutar måste alla följa.

I riksdagen finns 349 ledamöter, personer från de olika partierna. Partierna får platser i riksdagen efter hur många röster partierna får i valet. Det parti som får flest röster i valet har också flest personer i riksdagen.

Sveriges riksdag ligger i Stockholm.

Ledamöterna kommer från hela landet.
Vid val är Sverige uppdelat
i olika områden.
Varje område väljer ett visst antal
ledamöter till riksdagen.

Det parti som får flest röster i valet
bildar regering.
Ibland kan flera partier tillsammans
bilda regering.

Riksdagens ledamöter röstar sedan om
vem som ska bli Sveriges statsminister.
Det är oftast partiledaren i det parti
som har fått flest röster i valet
som blir landets statsminister.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vilka partier finns idag i riksdagen?
- Vilka partier är störst?

Vad gör regeringen?

Statsministern bestämmer vilka personer som ska få vara med i regeringen.

Medlemmarna i regeringen blir ministrar.

Varje minister får ta hand om ett särskilt område.

Det kan till exempel vara skolor, jobb eller pengar.

En del saker kan regeringen bestämma.

En del förslag måste riksdagen bestämma om.

Ett förslag från regeringen kallas proposition.

När ledamöter i riksdagen skriver förslag, eller om en medborgare skriver ett förslag till riksdagen, kallas det en motion.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

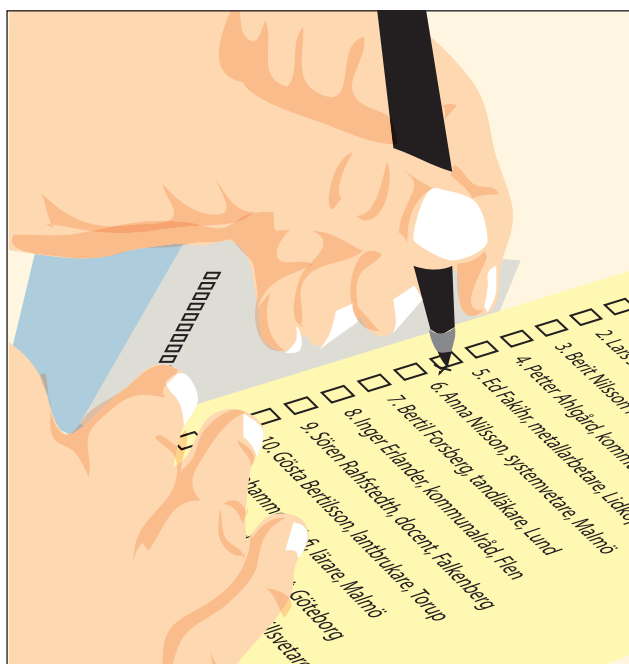
- Vilka partier är med i regeringen idag?
- Vem är statsminister?
- Vilket parti är statsministern med i?

Vem får rösta?

Du får rösta till riksdagen om du senast på valdagen fyller 18 år och om du är svensk medborgare.

Vad kan du rösta på?

Du kan rösta på ett parti.
Du kan också rösta på en person.
Det kallas att personrösta.

Om du vill rösta på en särskild person ska du sätta ett kryss på valsedeln vid personens namn.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Är det samma partier i riksdagen som i Europaparlamentet?

Om det är valår:

- Vilka partier kan du rösta på i riksdagsvalet?
  - Är det samma partier som du kunde rösta på i valet till Europaparlamentet?
-

Det här kan ni göra tillsammans

- Läs Valmyndighetens broschyr om val till riksdag, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige.
- Vad tycker de olika partierna är viktigt?
- Skriv frågor till politiker.
- Prova på att rösta.

Om det är valår:

- Skriv en fråga till Alla Väljare.
-

Uppgift till nästa träff

- Hitta partierna!
Varje gång när du hör ett parti prata i radio eller på tv, eller ser en annons, eller läser om ett parti i tidningen, fundera över vad partiet säger. Sätt sedan ett klistermärke under partiets namn på ditt papper med alla partier.

För mer demokrati

6

Att vara med och bestämma

Studiecirkeln »Mitt val« ger alla väljare möjlighet att bli delaktiga i den svenska demokratin!

Träff 6: Att vara med och bestämma

Denna träff ska ni lära er mer om hur ni kan vara med och påverka politiken. Att påverka är också att vara med och bestämma.

Uppgift från förra träffen

- Hitta partierna! Vilket parti syns mest?
Visa varandra hur ni har markerat partierna.
- Prata om vilka frågor som partierna har diskuterat i radio, tv och i tidningar.
- Varför syns en del partier mer än andra?

Val i september

Det är val till riksdag, kommun och landsting andra söndagen i september vart fjärde år.

Alla som får rösta får ett röstkort.
Det kommer med posten.
På röstkortet står var du ska rösta.
Platsen där du ska rösta kallas för vallokal.

På valdagen

Du ska gå till din vallokal på valdagen.
Ta med dig ditt röstkort och id-handling, till exempel körkort eller pass.

I vallokalen finns valsedlar.
Valsedlarna har olika färg:

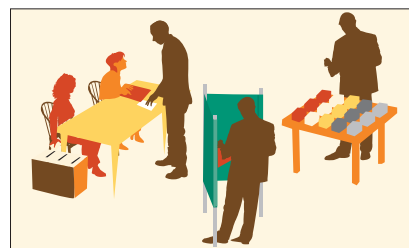
- Gula valsedlar för riksdagen
- Blåa valsedlar för landstinget
- Vita valsedlar för kommunen.

Det finns gula, blåa och vita valsedlar för varje parti.

Visa ditt röstkort när du kommer till vallokalen.
Då får du tre kuvert.
Ta med dig kuverten och valsedlar och gå in bakom en skärm.
Det gör du för att ingen ska se hur du röstar.

Röstkortet kommer med posten.

På röstkortet står var din vallokal är.

Ta med röstkort och ditt id-kort.

Ta valsedlar när du kommer till vallokalen.

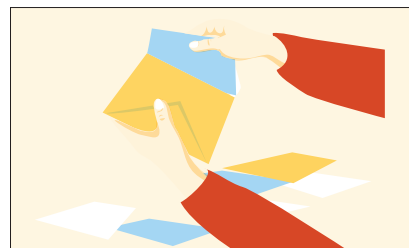

Gå in bakom en skärm.

Sedan lägger du en gul valsedel med namnet på det parti du vill rösta på i ett kuvert.

Du lägger en blå valsedel med namnet på det parti du vill rösta på i ett kuvert.

Du lägger en vit valsedel med det parti du vill rösta på i det tredje kuvertet.

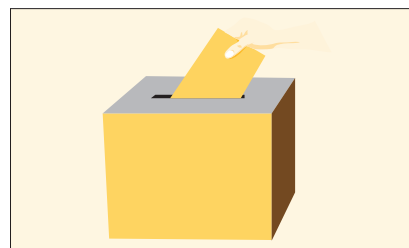

Stoppa en valsedel i varje kuvert.

Sedan slickar du igen kuverten och lämnar dem och ditt röstkort till valförrättarna, de personer som ansvarar för valet i din vallokal.

De lägger dina valkuvert i valurnan, som lådan för valsedlar kallas.

Valförrättarna skriver ner att du har röstat.

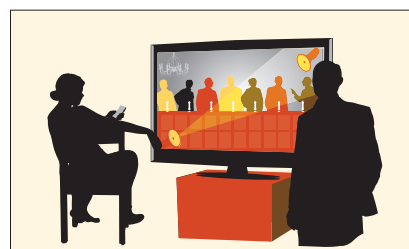
Valförrättaren stoppar dina kuvert i valurnan.

När alla vallokaler har stängt på kvällen räknar de som arbetar med valet alla valsedlar.

Det brukar ta många timmar innan de har räknat alla röster.

Ofta får vi veta mitt i natten vem som har vunnit valet.

Du kan titta på valvakan som tv visar och följa hur det går i valet.

TV visar valvaka.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vet du vilka partier som du kan rösta på i nästa val?
- Vet du vad de olika partierna tycker?
- Vilka frågor vill du fortfarande ha svar på?

Olika sätt att påverka

Det finns olika sätt att påverka.
Ett sätt är att rösta i val.

Du kan få reda på
vad de olika partierna tycker
genom att titta på
när partiledarna diskuterar i tv.
Dagstidningarna skriver också
vad partierna tycker i olika frågor.

Före valet kan du gå till valstugorna
och ställa frågor och få material.
Ett annat sätt är att försöka påverka politikerna
att tycka på ett visst sätt.
Det kan du göra
genom att diskutera med politikerna.
Det kallas att debattera.

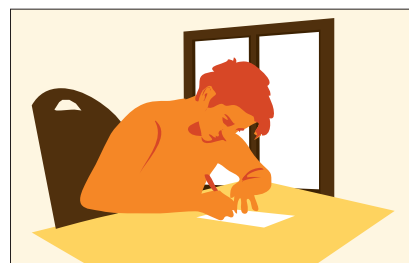
Du kan också skriva brev eller e-post
till partierna och till politikerna.

TV visar debatter mellan partier
när det är val.

Du kan få information i partiernas
valstugor.

Skriv ett brev till en politiker
och säg vad du tycker.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Hur kan du vara med och påverka?
- Har du besökt en valstuga?
- Har du fått information från något parti?

Det här kan ni göra tillsammans

- Vilka frågor skulle ni vilja ställa till en politiker?
Hur kan ni få svar på de frågorna?
Var kan du göra din röst hörd?
- Ordna en diskussion med politiker!
- Titta på partiernas webbsidor?
Finns det information på lättläst svenska?
- Prova på att debattera!
- Prova på att rösta!
- Läs Valmyndighetens broschyr om hur det går till att rösta.

Om det är valår:

- Titta tillsammans på internet när partiledarna diskuterar i tv.
- Gå igenom checklistan inför valet.
- Skriv en fråga till Alla Väljare.

Uppgift till nästa träff

- Bestäm tillsammans en uppgift där du är med och påverkar!

Om det är valår:

- Rösta!

För mer demokrati

7

Så här tycker vi

Studiecirkeln »Mitt val« ger alla väljare möjlighet att bli delaktiga i den svenska demokratin!

Träff 7: Så här tycker vi

Det här är den sista träffen i studiecirkeln.

Den handlar om hur det gick i valet.

Den handlar också om vad ni tillsammans gjort och hur du tycker det har varit att vara med i studiecirkeln.

Uppgift från förra träffen

- Röstade du i valet till kommun, landsting och riksdag?
- Var det svårt att bestämma vad du skulle rösta på?
- Var det svårt att rösta?
Berätta för de andra i gruppen.

Valresultatet

Tidningarna och tv har säkert informerat mycket om resultatet i valet.

Du tittade kanske på valvakan på tv på valdagen.

Nu vet ni hur det gick!

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Hur gick valet till riksdagen?
- Vilka partier är störst?
- Vilket parti eller vilka partier har bildat regering?
- Vem är statsminister?
- Hur många röstade i valet?

Det här kan ni göra tillsammans

- Läs om valresultatet på Valmyndighetens webbsida www.val.se
- Titta på partiernas webbsidor.

Att våga säga vad du tycker

Du måste välja
många gånger i ditt liv.
Det kan vara val
som handlar om hur din vardag
ska fungera på bästa sätt.
Det kan vara val
som handlar om små saker
eller om mycket stora saker.

För att kunna välja
måste det finnas tydlig information
om vad du kan välja emellan
och hur du ska göra när du ska välja.
Det är viktigt att du talar om
när den informationen inte finns.

Det är viktigt att du talar om
för politiker i din kommun
och andra som bestämmer
om det är något som du tycker är fel
eller som kan bli bättre.
Din röst är lika viktig
som alla andras röster.

Vi är alla lika viktiga
för att demokratin ska fungera.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vågar du säga vad du tycker?
  - Vet du hur du kan påverka?
  - Vad har du lärt dig i studiecirkeln?
  - Vad har varit bra med studiecirkeln?
  - Vad har varit dåligt med studiecirkeln?
-

Det här kan ni göra tillsammans

- Skriv tillsammans till Studieförbundet Vuxenskolan vad ni tycker om studiecirkeln Mitt val.
- Gör en trevlig avslutning på studiecirkeln!

Träff 7: Så här tycker vi

Det här är den sista träffen i studiecirkeln. Den handlar om vad ni tillsammans gjort och hur du tycker det har varit att vara med i studiecirkeln.

Uppgift från förra träffen

- Har du gjort något för att påverka sedan förra träffen?
Berätta för de andra i gruppen.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Är det något du vill ändra på i din kommun?
- Hur kan du vara med och ändra på det?

Att våga säga vad du tycker

Du måste välja
många gånger i ditt liv.
Det kan vara val
som handlar om hur din vardag
ska fungera på bästa sätt.
Det kan vara val
som handlar om små saker
eller om mycket stora saker.

För att kunna välja
måste det finnas tydlig information
om vad du kan välja emellan
och hur du ska göra
när du ska välja.
Det är viktigt att du talar om
när den informationen inte finns.

Det är viktigt att du talar om
för politiker i din kommun
och andra som bestämmer
om det är något som du tycker är fel
eller som kan bli bättre.
Din röst är lika viktig
som alla andras röster.

Vi är alla lika viktiga
för att demokratin ska fungera.

Diskutera tillsammans

Det här är frågor som ni kan prata om:

- Vågar du säga vad du tycker?
  - Vet du hur du kan påverka?
  - Vad har du lärt dig i studiecirkeln?
  - Vad har varit bra med studiecirkeln?
  - Vad har varit dåligt med studiecirkeln?
-

Det här kan ni göra tillsammans

- Skriv tillsammans till Studieförbundet Vuxenskolan vad ni tycker om studiecirkeln Mitt val.
- Gör en trevlig avslutning på studiecirkeln!

